

Is er adequate opvang voor alleenstaande chinese minderjarigen bij terugkeer naar China? Ja en nee.

Voor ik verder ga met deze vraag even het volgende. Al enige tijd probeer ik via allerlei contacten in China een beter beeld te krijgen van hoe die maatschappij dit soort problemen aanpakt, hoe de wetten en regels in elkaar zitten, hoe het personen- en familierecht aldaar werkt. Een allereerste belangrijke conclusie is nog steeds dat het zo anders werkt, taal, cultuur, alles is zo anders dat een vergelijking bijna altijd mank gaat. Zelfs voor woorden als ja en nee zijn er geen gelijkwaardige equivalenten. Als een vraag wordt gesteld, wordt dan wel de bevestigende (herhalende) vorm gehanteerd, danwel de ontkennende vorm, danwel een ontwijkende vorm waarvan er hele velen zijn.

Daarnaast is die maatschappij al eeuwen lang gebed in ontzag voor de macht (keizer, de partij). Dit leidt enerzijds tot blindelings volgen en geen enkele tegenspraak, kritiek is riskant, je kunt beter je mond houden en anderzijds tot een niet vertrouwen van de overheid, je kunt beter je zaken zelf regelen. De SARS epidemie, althans wat daarvan nu doordringt, is zo een voorbeeld hoe informatie vertekend wordt door die culturele handelwijze. Alles is onder controle, koste wat het kost. De nieuwe openheid is een politiek risico en is overigens ook maar zeer betrekkelijk. Sommige Chinezen spreken over een groter gevaar dan toen met de studentenrevolte.

Onder invloed van Confucius en dus hun cultuur is er nog zoiets als losing face, gezichtsverlies dat leidt je niet en je zorgt dat een ander dat ook niet leidt. Dus je geeft zwakke punten niet toe, je stelt ze niet aan de kaak, zelfs inventariseren om er iets aan te doen, doe je niet. Je lost de problemen op als ze ontstaan, je kiest een praktische benadering. Chinezen stellen dat er overal wel een oplossing voor is. De vraag is echter dan wel: welke oplossing. Wat opvallend is dat in het ambtsbericht en alles wat met de asielproblematiek te maken heeft, dit nauwelijks wordt genoemd, dit losing face probleem. Dit valt des te meer op omdat op de website van Buitenlandse Zaken, althans van de Nederlandse ambassade en consulaten in China dit aspect wel sterk in de kijker wordt gebracht. Communiceren met Chinezen wordt daar juist als een moeilijke aangelegenheid bestempeld en handelaren die zaken willen doen met China worden er op gewezen daar rekening mee te houden en dat een leugentje om bestwil juist heel gewoon is.

Van "Save the children" een NGO die erg actief is in China weet ik dat met name het Zuiden van China op dit moment te kampen heeft met een grote stroom van kindersmokkel. Straatkinderen, kinderprostitutie, koop en verkoop van kinderen, er is weinig effectieve bescherming. Regelmatig worden zwerfkinderen opgepakt. Die blijken vaak georganiseerd te zijn, rond een leider, die de opdrachten verstrekt, van bloemenverkoop (duiken steevast op in de avond), schoenenpoetsen tot diefstal en overvallen. Meisjes en jongens worden als maagd uitgeleend, vooral aan chinese mannen, en vervolgens worden ze uitgemergeld in de prostitutie (Vietnam/Thailand), om daarna de reis meestal via Rusland(Moskou) /voormalige oostbloklanden naar het westen te maken. Deze kinderen zijn het slachtoffer van een markt van vraag en aanbod, een tekort aan middelen van bestaan, het verlies van de ouders en het feit dat eigen kinderen in een één kind per ouders veel meer waarde hebben gekregen. Zij krijgen geen hulp, als die er al zou zijn.

Ten eerste vraag je niet snel hulp, je loopt het risico niet alleen niet geholpen te worden, maar zelfs bestraft omdat je ergens illegaal bent. Als de lokale of hogere autoriteiten al niet via

corruptie bij diezelfde smokkel betrokken zijn. Save the Children moet ook voorzichtig zijn, want te harde kritiek zou ertoe kunnen leiden dat zij het land worden uitgezet. Het komt volgens Save the Children ook vaak voor dat zij kinderen uit handen van de mensensmokkelaars weten te halen, de mensensmokkelaar wordt opgepakt en opgesloten en vervolgens enkele weken later elders in China diezelfde mensensmokkelaar weer met hetzelfde en/of andere kinderen wordt gesignaleerd. Zwerfkinderen worden met name in de grote steden regelmatig opgepakt en weer naar de dorpen gebracht waar ze vandaan komen. Daar zijn speciale centra voor. Ook hier blijkt vaak dat die kinderen korte tijd later weer terug zijn, of op andere plaatsen opduiken. Het netwerk van Save the Children probeert deze migratie in beeld te krijgen, maar wordt ook beperkt doordat zij onvoldoende middelen en mogelijkheden hebben dit vrijuit te doen.

Ten tweede is de hoeveelheid aan faciliteiten te gering voor de grote hoeveelheid ouderloze, dakloze kinderen. In het ambtsbericht wordt een klein aantal weeshuizen beschreven, allen gelegen in of nabij een miljoenenstad. Op het platteland is dat al helemaal onbestaand. Daarbij komt dat het ambtsbericht is opgesteld aan de hand van onderzoek dat al plaatsvond ruim voor het bestreden besluit (dat nu ineens er wel opvang is) tot stand kwam. In Beijing is op 17 oktober 2000 een aantal opvanghuizen bezocht. In Shanghai was dat op 13 maart 1997 en 26 mei 2000. In Zhejiang is op 1 september 2000 een bezoek afgelegd en op 19 oktober 2000. In Wenzhou is dat bezoek op 31 augustus gehouden, In Qintian was dat op 17 april 2000. In Ningbo is op 17 juli 1997 een bezoek afgelegd. In Fujian was dat op 1 oktober 2000, voor Guangdong is dat onbekend, maar aangenomen mag worden dat zulks tussen 1997 en 2000 plaatsvond. Met Beijing, Shanghai, Wenzhou, Qintian, Ningbo, Fuzhou en Guangzhou worden zeven van de grootste steden in China bezocht. Thans stellen dat zulks een onderzoek representatief is, kan niet worden onderbouwd. Verder is nergens aangegeven waarom eerst op 9 april 2001 hierover een ambtsbericht uitkomt, terwijl dit voor de besluitvorming tot die tijd belangrijke informatie lijkt te bevatten. Ook is onduidelijk waarom eerst nu dat geleid heeft tot de thans in beroep bestreden beslissingen. Door dit alles wordt onzorgvuldig en in strijd met het vertrouwensbeginsel gehandeld. Er zijn geen feiten of omstandigheden aangehaald die zulks rechtvaardigen (in geval eerst wel is verleend en daarna weer ingetrokken).

Ten derde blijken meerdere van die "tehuizen" geen kindertehuizen te zijn. Normale opvanghuizen voor zij die echt nergens anders meer terecht kunnen, maar ook een soort dagverblijven of internaten voor kinderen van hoge ambtenaren die voor de kinderen goede kinderopvang zorgen. Dat leidt tot modelopvangplaatsen, maar het onderzoek van Buiza heeft niet gecheckt of de door hun bezochte plaatsen ook daadwerkelijk ouderloze kinderen betrof. Dat die plaatsen (gekenmerkt doordat ze erg leeg zijn) zo gebruikt worden weet ik uit eerste hand, van de ambtenaren zelf. Ondanks aandringen ben ik er echter nog niet in geslaagd die opvanghuizen ook zelf te bezoeken. Van Save the Children begrijp ik echter wel dat deze faciliteiten, voor zover ze er zijn, wel functioneren en een redelijk niveau hebben. Zelf verzorgt Save the Children ook lesprogramma's voor straatkinderen in samenwerking met de Chinese autoriteiten, in zogenaamde Street Children Protection Centres. Er moet echter nog veel verbeteren voordat dit beter werkt. Een scherpe analyse is ook terug te vinden in: Chinabrief (China Development Brief), vol 3(4), pp 7-12, winter 2001, van Andy West en Yang Hai Yu.

Ten vierde komen ouderloze kinderen niet snel in aanraking met dit niveau van de overheid. Zoals ook al enigszins uit het ambtsbericht blijkt, gaat eerst het sociale maatschappelijke netwerk aan de slag. Echter in het ambtsbericht wordt gesuggereerd dat zo alle stappen worden doorlopen

tot de opvang is gerealiseerd. Daar loopt het echter spaak. Door die andere cultuur, het niet vertrouwen van de overheid (kinderen ontvluchten die situatie), maar nog belangrijker het gezichtsverlies dat een lokale autoriteit of familie oploopt als zij bij een hogere instantie aankloppen, maakt dat de mogelijkheden gewoonweg niet effectief zijn. Een ouderloos kind wordt echt een stiefkind van de maatschappij zoals ook in Sneeuwwitje besproken, helaas met een minder mooi einde. Deze kinderen hebben geen rechten meer en klagen heeft geen zin. Dit is de dagdagelijkse realiteit in China en klagen doe je niet. Weglopen, ver weg, het land uit, dat is het enige reële alternatief. Zie ook weer de analyse van Andy West en Yang Hai Yu.

China schakelt momenteel om van een rule of man, naar een rule of law. Er worden in een hoog tempo wetten gemaakt, maar die zijn vooral gericht op de handel (WTO). Advocaten klagen steen en been dat vele rechters de wet niet kennen (gelet op het hoge tempo niet zo verwonderlijk), maar vinden ook geen gehoor. Chinezen geven hun geld nog steeds liever uit aan de rechter dan aan de advocaat, want dat geeft meer kans op slagen als je maar voldoende betaalt. Wetten en regels die er zijn om kinderen te beschermen, missen zo nog steeds hun doel en het op papier zo mooi in het ambtsbericht beschreven systeem functioneert dan ook niet zoals het daar beschreven wordt. Zelden wordt het traject doorlopen, er is mij in ieder geval, ondanks veel zoeken nog geen enkel geval bekend waarbij dat traject is doorlopen, verder dan de lokale autoriteiten, het dorpscomite, komt zoiets volgens mij dan ook nooit.

Al met al zijn er teveel argumenten om Chinese kinderen nu niet naar China terug te sturen. Deze kinderen bekleden in China een minderwaardige positie, krijgen geen kans zich ooit als een kind dat wel ouders heeft te ontplooiën en heeft geen mogelijkheden om de periode van kind zijn op een enigszins normale en beschermde manier te doorlopen.

Indien U meer informatie wenst, kunt U steeds met mij contact opnemen. Ik zal mijn best doen om de vragen te beantwoorden en zonodig daarvoor ook mijn contacten inschakelen.

Waalwijk, 5 mei 2003

Michel Collet

P.S.

Ik baseer mijn kennis op vier bezoeken aan China de afgelopen drie jaar, contacten met de Chinese Ambassade en personeel daarvan, contacten met de Nederlandse vertegenwoordiging in China te Beijing, Shanghai en Kunming, contacten met Save the Children in de Yunnan provincie, contacten met diverse Chinese overheidsambtenaren (burgemeester Kunming, vice-gouverneur Yunnan, Gouverneur Yunnan en hun medewerkers en ex-overheidsambtenaren (onderwijs)) en gesprekken met diverse Chinezen in diverse steden. Ik studeer de Chinese taal en ben bezig met een studie van het Chinese recht. Ik werk samen met twee advocatenkantoren in China (Beijing en Kunming), die mij informatie kunnen bezorgen en zaken kunnen uitzoeken. Momenteel ben ik bezig met het maken van een werkstuk over de identificatie van rechtspersonen en natuurlijke personen, waarbij de registratie van geboorte, het hukou-register en alles wat daarbij hoort, een belangrijke plaats in zal nemen.